

Ηλίας Χρ. Δήμος
Εκπαιδευτικός, Υπ. Διδάκτωρ Π.Τ.Ν. Παν/μίου Ιωαννίνων

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στη ΝΑ. Αττική. Όψεις, τάσεις και προοπτικές

Εισαγωγή

ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ του 21ου αιώνα η χώρα μας βρίσκεται αντιμέτωπη με πολλές σημαντικές και ταυτόχρονα καθοριστικές για το μέλλον της προκλήσεις. Η πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση, η οποία αρχίζει να υλοποιείται με την ένταξή μας στην ΟΝΕ, η ενσωμάτωση της δραχμής στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών της Ε.Ε., η ενιαία αγορά εργασίας και ο συνεχώς αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων για προσφορά εργασίας, ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του εθνικού κράτους μέσα στα πλαίσια της Ε.Ε., αλλά και ο ηγετικός ρόλος της Ελλάδας στην περιοχή των Βαλκανίων και της ευρύτερης περιοχής της ΝΑ. Ευρώπης, προβάλλουν στο άμεσο μέλλον. Ταυτόχρονα, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της κουλτούρας, η παγκόσμια κοινωνία της πληροφορίας και η συνεχώς αυξανόμενη χρήση του διαδικτύου, πολλαπλασιάζουν τις προκλήσεις που ολοένα και εντονότερα καλείται η χώρα να αντιμετωπίσει.

Η επιτυχής απάντηση στις προκλήσεις αυτές προϋποθέτει ότι θα έχουμε προετοιμαστεί κατάλληλα για να ανταποκριθούμε όσο το δυνατόν καλύτερα. Έτσι δημιουργείται η ανάγκη για αναβάθμιση του εκπαιδευτικού μας συστήματος με στόχο η παιδεία μας να αποκτήσει την αναγκαία ποιότητα και αποτελεσματικότητα και να μπορέσει να ανταποκριθεί στον εθνικό της ρόλο.

Αυτή η αναβάθμιση πρέπει να στηρίζεται σε ορισμένες σημαντικές αρχές και να θέτει στόχους έτσι ώστε η εκπαίδευση:

– να είναι *δημοκρατική*, να παρέχει δηλαδή ισότιμη πρόσβαση των μελών μιας κοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης, γένους, φύλου κ.λπ.,

– να λειτουργεί ως μηχανισμός αποτροπής του κοινωνικού αποκλεισμού και να εξασφαλίζει την κοινωνική συνοχή,

– να προσφέρει ανθρωπιστική παιδεία, να καλλιεργεί τη γλώσσα και την πολιτιστική παράδοση ταυτόχρονα με τη γνώση και κατανόηση του διεθνούς περιβάλλοντος,

– να αναπτύσσει τις ικανότητες των ατόμων, αλλά και να βοηθά στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων, οι οποίες διαμορφώνουν πολίτες που να είναι πιο ευέλικτοι και να ανταποκρίνονται στα νέα δεδομένα που διαμορφώνονται στην παγκόσμια κοινότητα. Τέλος,

– να έχει χαρακτήρα δημόσιο και δωρεάν.

Σήμερα είναι ανάγκη να δημιουργήσουμε μια εθνική εκπαιδευτική βάση με ισχυρά ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά. Ως εκπαιδευτικός και ως ερευνητής θεωρώ ότι όλοι οφείλουμε να προσφέρουμε τις γνώσεις μας για το σκοπό αυτό. Να μελετήσουμε και να αξιολογήσουμε, υπεύθυνα και επιστημονικά, την παρούσα εκπαιδευτική πραγματικότητα, να επισημάνουμε τις παραμέτρους λειτουργίας της εκπαίδευσης και ανάλογα να τροποποιήσουμε τις προβληματικές όψεις της εκπαίδευσης, να στηρίζουμε και να προωθήσουμε τις πιο αποδεκτές.

Στη βάση αυτή, και με αφορμή την επιστημονική ενασχόλησή μου με την ιστορία της εκπαίδευσης, εντάσσεται η έρευνα αυτή για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στη ΝΑ. Αττική.

Μέθοδος εργασίας – Πηγές

Η εργασία μου στηρίχτηκε στα στοιχεία που αφορούν την εκπαίδευση στη ΝΑ. Αττική, όπως αυτά αποτυπώνονται στις ετήσιες στατιστικές απογραφές των τριών τελευταίων σχολικών ετών που γίνονται σε ολόκληρη την Ελλάδα από το ΥΠΕΠΘ, τα οποία καταγράφονται μόνο ποσοτικά. Θεωρώ χρήσιμο να αναφέρω ότι τα στοιχεία που κατέγραψα, στη συνέχεια αναλύθηκαν τόσο ποσοτικά, με τη χρήση του Ms Excel, όσο και ποιοτικά με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου S.P.S.S. 8.0.

Σημαντικός επίσης παράγοντας στην επεξεργασία των στοιχείων αποτέλεσε η γνώση και η εμπειρία που αποκόμισα από τη θητεία μου ως Προϊστάμενος Εκπαιδευτικών θεμάτων της Δ/σης Π.Ε. Αν. Αττικής, τα τρία προηγούμενα σχολικά έτη, και η συνεργασία τόσο με τους Δ/ντές των σχολικών μονάδων, όσο και με τους Προϊσταμένους και τους Σχολικούς Συμβούλους της περιοχής.

Όψεις και τάσεις της εκπαίδευσης στη ΝΑ. Αττική

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να καταγράψει και να αναδείξει τις όψεις της εκπαιδευτικής πραγματικότητας στη ΝΑ. Αττική, όπως αυτή διαμορφώνεται με βάση τους παρακάτω άξονες:

- Διοικητική κατανομή και παιδαγωγική εποπτεία των σχολικών μονάδων.
- Υλικοτεχνική και κτιριακή υποδομή των σχολικών μονάδων.
- Φοίτηση μαθητών.
- Σύνθεση και επιστημονική συγκρότηση των εκπαιδευτικών της περιοχής.
- Συμμετοχή σε προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

Διοικητική κατανομή και παιδαγωγική εποπτεία των σχολικών μονάδων

Η περιοχή στην οποία αναφερόμαστε ανήκει στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ανατολικής Αττικής, με έδρα την Παλλήνη. Οι σχολικές μονάδες της ΝΑ. Αττικής (νηπιαγωγεία και δημοτικά) ανήκουν στην Α΄ Περιοχή μετάθεσης της Αν. Αττικής.¹ Διοικητικά οι σχολικές μονάδες ανήκουν οι μισές στο Γραφείο της Δ/σης Π.Ε. Αν. Αττικής, με έδρα τα Γλυκά Νερά, και οι υπόλοιπες στο 2ο Γραφείο Π.Ε. Αν. Αττικής, με έδρα το Κορωπί. Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι η Δ/ση Π.Ε. Αν. Αττικής είναι το ανώτερο εποπτικό όργανο του νομού για όλες τις σχολικές μονάδες και λειτουργεί σε συνεργασία με τους αρμόδιους Προϊσταμένους των Γραφείων Π.Ε., οι οποίοι είναι μέλη και του Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Π.Ε.), το οποίο συνεδριάζει για ζητήματα όλου του νομού και εδρεύει στα Γλυκά Νερά.

Σε κάθε νομό στις σχολικές μονάδες, νηπιαγωγεία και δημοτικά, ασκείται από τους Σχολικούς Συμβούλους και παιδαγωγική εποπτεία. Στην περιοχή της ΝΑ. Αττικής η παιδαγωγική εποπτεία παρουσιάζει την εξής εικόνα:

Α) Τα δημοτικά σχολεία είναι χωρισμένα σε τρεις περιφέρειες Σχολικών Συμβούλων, οι οποίες έχουν έδρα οι δύο τα Γλυκά Νερά (3η και 4η Περιφέρεια) και η άλλη το Κορωπί (5η Περιφέρεια).² Όπως υποδηλώνεται και από την έδρα των Περιφερειών των Σχολικών Συμβούλων, οι περιφέρειες 3η και 4η καλύπτουν τα σχολεία της Δ/σης Π.Ε., τα οποία είναι 35 συνολικά, ενώ η 5η περιφέρεια καλύπτει τα σχολεία του 2ου Γραφείου Π.Ε., τα οποία είναι 41.

Β) Τα νηπιαγωγεία της ΝΑ. Αττικής ανήκουν όλα στην ευθύνη της Σχολικής Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής με έδρα την Αγία Παρασκευή.

Γ) Τα ειδικά σχολεία και οι ειδικές τάξεις της ΝΑ. Αττικής εποπτεύονται από τον Σχολικό Σύμβουλο Ειδικής Αγωγής με έδρα το Μαρούσι στο Γραφείο Π.Ε. της Β΄ Αθήνας.

1. Η Αν. Αττική είναι χωρισμένη σε δύο περιοχές μετάθεσης, την Α΄ περιοχή, την οποία εξετάζουμε, και τη Β΄ περιοχή μετάθεσης, η οποία περιλαμβάνει το υπόλοιπο της Αν. Αττικής.

2. Η αρίθμηση των περιφερειών των Σχολικών Συμβούλων αρχίζει από τις Αχαρνές, όπου εδρεύουν οι 1η και η 2η περιφέρεια Σχ. Συμβούλων, μαζί με το 1ο Γραφείο Π.Ε. Αν. Αττικής που βρίσκεται εκεί.

Υλικοτεχνική-κτιριακή υποδομή των σχολικών μονάδων

Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι μια σχολική μονάδα έχει τη δυνατότητα να προμηθευτεί υλικό είτε από τη Δ/νση Εποπτικών Μέσων του ΥΠΕΠΘ, διά της Δ/νσης Π.Ε. στην οποία ανήκει, είτε από ιδίους πόρους, δηλαδή με χρήματα που υπάρχουν στη σχολική επιτροπή ή οποία καλύπτει τις ανάγκες μιας σχολικής μονάδας.

Η Δ/νση Εποπτικών Μέσων του ΥΠΕΠΘ έχει διαθέσει τα τελευταία τρία χρόνια μεγάλο αριθμό εποπτικών μέσων, όπως βίντεο, τηλεοράσεις, διασκόπια, διαφανοσκόπια, ραδιοκασετόφωνα, οθόνες προβολής, υδρόγειες σφαίρες, μικροφωνικές συσκευές. Ένας σημαντικός αριθμός σχολικών μονάδων, δημοτικά και νηπιαγωγεία, έχουν εξοπλισθεί μέσα στο χρονικό διάστημα των ετών αυτών, ανάλογα πάντα με τα αιτήματά τους, τα οποία συγκεντρώνονται στη Δ/νση Π.Ε. από την οποία γίνεται και η τελική κατανομή.

Έχουν διατεθεί επίσης και φωτοτυπικά μηχανήματα στα δημοτικά, καθώς και σειρές παιδαγωγικού υλικού στα νηπιαγωγεία, από τον ΟΣΚ, ανάλογα πάντα με τα αιτήματά τους τα οποία διαβιβάζονται στον οργανισμό διά των Γραφείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Η αξία ύπαρξης βιβλιοθήκης είναι γνωστή. Μέσα από την έρευνα προσπάθησα να καταγράψω την πραγματικότητα που υπάρχει σήμερα στα σχολεία μας. Διαπίστωσα ότι 80 σχολεία διαθέτουν βιβλιοθήκες για τους μαθητές τους. Αυτή η αρχική διαπίστωση ήταν μια ευχάριστη έκπληξη, γι' αυτό θεώρησα χρήσιμο να εξετάσω το θέμα και να δω πώς ακριβώς είναι οργανωμένες αυτές οι βιβλιοθήκες. Ερευνώντας, διαπίστωσα ότι με τον όρο βιβλιοθήκη εννοούν την ύπαρξη δύο ή τριών προθηκών συνήθως με τζάμι μπροστά για να ασφαλίζουν, στις οποίες υπάρχει ένας αριθμός βιβλίων, ο οποίος κυμαίνεται από 150 έως 250 τίτλους. Οι προθήκες αυτές σε ελάχιστα σχολεία, 12 δημοτικά, βρίσκονται σε μια μικρή αίθουσα με αποκλειστική χρήση ως βιβλιοθήκη. Στα υπόλοιπα σχολεία βρίσκονται είτε στο γραφείο των δασκάλων, είτε στον προθάλαμο του γραφείου, είτε σκορπισμένες στις αίθουσες διδασκαλίας. Η λειτουργία τους στηρίζεται στη διάθεση των εκπαιδευτικών, οι οποίοι αναλαμβάνουν κάποιες ημέρες της εβδομάδας να διακινούν τα βιβλία δανείζοντάς τα στους μαθητές του σχολείου. Στο τέλος, συνήθως, της σχολικής χρονιάς κάνουν απογραφή των βιβλίων και τα ελέγχουν για τυχόν φθορές. Η απόκτηση των βιβλίων και ο εμπλουτισμός των βιβλιοθηκών γίνεται είτε από δωρεά του ΥΠΕΠΘ, είτε από δωρεά του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων ή της τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε τέλος από αγορά με χρήματα του σχολείου. Σε κανένα σχολείο δεν υπάρχει η δυνατότητα για μελέτη στον χώρο της βιβλιοθήκης του σχολείου, ενώ σε ελάχιστα η βιβλιοθήκη περιλαμβάνει τίτλους με επιστημονικό ενδιαφέρον για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου.

Η κτιριακή υποδομή της περιοχής βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο (βλ. διαγράμματα 1, 2).³ Βασική παράμετρος αποτελεί το γεγονός ότι τα σχολεία της περιοχής λειτουργούν όλα σε πρωινή βάρδια. Το καθεστώς ιδιοκτησίας των σχολικών κτιρίων εμφανίζεται ως εξής:

A. Νηπιαγωγεία

81,43% δημόσια κτίρια,
18,57% μισθωμένα κτίρια και
11,43% συστεγαζόμενα στα ίδια κτίρια.

B. Δημοτικά Σχολεία

94,67% δημόσια κτίρια,
5,33% μισθωμένα κτίρια και
8% συστεγαζόμενα στα ίδια κτίρια.

Φοίτηση μαθητών

Συγκεκριμένα στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε:

- α) ο αριθμός μαθητών και λειτουργούντων τμημάτων,
- β) ο αριθμός μαθητών ανά εκπαιδευτικό,
- γ) ο αριθμός μαθητών ανά ΟΤΑ,
- δ) η πολιτισμική ταυτότητα του μαθητικού δυναμικού και το σύνολο των μέτρων αντιμετώπισης του προβλήματος,
- ε) η παρουσία των εκπαιδευτικών ειδικότητας και η κάλυψη των αναγκών του μαθητικού δυναμικού της περιοχής από αυτούς, και
- στ) η κατάσταση που παρουσιάζουν τα τμήματα διευρυμένου ωραρίου – ολόημερα τμήματα νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου.

α) Συγκρίνοντας τον αριθμό μαθητών και τον αριθμό των λειτουργούντων τμημάτων ανά έτος, παρατηρούμε αύξηση του αριθμού των μαθητών 5,9% για το σχολικό έτος 1998-1999 και 9,7% για το σχολικό έτος 1999-2000 (βλ. διάγραμμα 3). Παράλληλα έχουμε αύξηση του αριθμού των λειτουργούντων τμημάτων 6,1% για το σχολικό έτος 1998-1999 και μείωση 2,3% για το σχολικό έτος 1999-2000 (βλ. διάγραμμα 4). Η διαφοροποίηση των ποσοστών αύξησης οφείλεται στο γεγονός ότι για τη δημιουργία ενός επιπλέον τμήματος απαιτείται ένας αριθμός 32 μαθητών τουλάχιστον. Κατά συνέπεια μια αύξηση του αριθμού των μαθητών από 22 σε 28 δεν επηρεάζει τον αριθμό των λειτουργούντων τμημάτων παρά την επιβράδυνση στην αποτελεσματική λειτουργία του τμήματος.

β) Συσχετίζοντας τον αριθμό των μαθητών και τον αριθμό των λειτουργούντων τμημάτων έχουμε ως αποτέλεσμα την αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτι-

3. Ακολουθεί παράρτημα με πίνακες και διαγράμματα.

κό, η οποία παρουσιάζεται ως εξής: τα σχολικά έτη 1997-1998 και 1998-1999 20 μαθητές/εκπαιδευτικό και το σχολικό έτος 1999-2000 22 μαθητές/εκπαιδευτικό. Σημειώνουμε ότι ο συσχετισμός γίνεται μεταξύ αριθμού μαθητών και αριθμού λειτουργούντων τμημάτων και όχι με το σύνολο των εκπαιδευτικών, διότι οι διευθυντές των σχολικών μονάδων και οι εκπαιδευτικοί ειδικότητας δεν έχουν τμήμα παρά διδάσκουν από λίγες ώρες σε διάφορα τμήματα. Το ίδιο συμβαίνει και με τους εκπαιδευτικούς των τάξεων υποδοχής και των ειδικών τάξεων.

γ) Η μεταβολή του συνολικού αριθμού μαθητών ανά ΟΤΑ μας βοηθά να αποτυπώσουμε την εξέλιξη του μαθητικού δυναμικού και να δούμε πόσο επηρεάστηκαν συγκεκριμένοι ΟΤΑ από την κατασκευή των σημαντικών έργων υποδομής στην περιοχή, καθώς και την ανάγκη για μελλοντικό σχεδιασμό της υποδομής που απαιτείται για την εκπαίδευση.

Παρατηρούμε ότι οι ΟΤΑ οι οποίοι παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση είναι κατά σειρά: Παλλήνη, Αρτέμιδα, Γέρακας, Γλυκά Νερά και Κορωπί (βλ. διάγραμμα 5).

δ) Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών ελληνικής καταγωγής και όχι μόνο. Τα σχολεία μας άρχισαν να αποκτούν μια διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα. Πέρασαμε από ένα σχολείο με μαθητές κατά κύριο λόγο Έλληνες, σε ένα σχολείο στο οποίο συνυπάρχουν παιδιά Ελληνόπουλα, παιδιά παλιννοστούντων Ελλήνων και παιδιά αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών. Το ελληνικό σχολείο απέκτησε μια πολυπολιτισμική ταυτότητα. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα για να ανταποκριθεί σε αυτή τη νέα πραγματικότητα πήρε ορισμένα μέτρα. Ιδρύθηκαν Τάξεις Υποδοχής και Φροντιστηριακά Τμήματα στις σχολικές μονάδες με ικανό αριθμό παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και εκδόθηκε και ανάλογο εκπαιδευτικό υλικό για την υποστήριξή τους.

Στην περιοχή μας η εικόνα αυτή έχει τις εξής διαστάσεις. Ιδρύθηκαν και λειτούργησαν αρκετές Τάξεις Υποδοχής. Συγκεκριμένα για το σχολικό έτος 1997-1998 22 τάξεις, για το σχολικό έτος 1998-1999 19 τάξεις και για το σχολικό έτος 1999-2000 3 τάξεις. Λειτούργησαν επίσης στα ίδια σχολικά έτη 13, 10 και 10 Φροντιστηριακά Τμήματα. Στις Τάξεις Υποδοχής και στα Φροντιστηριακά Τμήματα φοίτησαν συνολικά 457, 393 και 139 μαθητές τα αντίστοιχα σχολικά έτη (βλ. πίνακα 1). Σημειώνουμε εδώ ότι οι αριθμοί φοίτησης των μαθητών δίνονται κατά μέσο όρο διότι οι μαθητές αυτοί παρουσιάζουν μεγάλη κινητικότητα κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Τέλος, να σημειώσουμε ότι η φθίνουσα πορεία των αριθμών οφείλεται στο γεγονός ότι οι μαθητές που παρακολουθούν τα αντίστοιχα προγράμματα κατακτούν τους βασικούς μηχανισμούς ανάγνωσης και γραφής και σιγά σιγά εντάσσονται στις κανονικές τους τάξεις.

Στα σχολεία στα οποία δεν υπήρχε η δυνατότητα για λειτουργία τάξης υποδοχής ή φροντιστηριακού τμήματος, είτε λόγω έλλειψης χώρων είτε λόγω έλλειψης ικανού αριθμού, οι μαθητές βοηθήθηκαν παρακολουθώντας κάποιες ώρες σε μικρότερες τάξεις, κυρίως στην πρώτη τάξη, και με εξατομικευμένη διδασκαλία στις κανονικές τους τάξεις.

Τα παραπάνω μέτρα αφορούν τη λειτουργία των δημοτικών σχολείων. Στα νηπιαγωγεία δεν προβλέπονται μέτρα υποστήριξης των αλλοδαπών και παλιννοστούντων. Οι μαθητές οι οποίοι φοιτούν στα νηπιαγωγεία εντάσσονται στα τμήματα χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα. Ταυτόχρονα οφείλουμε να τονίσουμε ότι ελάχιστοι αλλοδαποί και παλιννοστούντες φοιτούν στα νηπιαγωγεία και οι οποίοι συνήθως έχουν καταφέρει να μάθουν την ελληνική γλώσσα σε επίπεδο τέτοιο που τους επιτρέπει να επικοινωνούν σε ικανοποιητικό βαθμό με τους συμμαθητές τους.

ε) Οι ειδικότητες, όπως συνήθως αναφέρονται, είναι εκπαιδευτικοί διορισμένοι μόνιμα στην Α/θμια και ανήκουν στους κλάδους Φυσικής Αγωγής, Αγγλικής Γλώσσας και Μουσικής. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί αναλαμβάνουν να διδάξουν τα μαθήματα της ειδικότητάς τους στο δημοτικό σχολείο. Οι γυμναστές διδάσκουν γυμναστική στις τάξεις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' από 2 ώρες την εβδομάδα και εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, δηλαδή περισσεύουν διδακτικές ώρες στους εκπαιδευτικούς μέχρι τη συμπλήρωση του υποχρεωτικού ωραρίου, διδάσκουν και στην Α' και στη Β'. Οι εκπαιδευτικοί του κλάδου Αγγλικής Γλώσσας διδάσκουν στις τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ' από 3 ώρες την εβδομάδα. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί του κλάδου της Μουσικής διδάσκουν μουσική στις τάξεις Γ' και Δ' από 2 ώρες την εβδομάδα και στις τάξεις Ε' και ΣΤ' από 1 ώρα την εβδομάδα. Οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας ορίζονται από το ωρολόγιο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου.

Στην περιοχή της ΝΑ. Αττικής υπηρετούν 48 εκπαιδευτικοί Φυσικής Αγωγής, 45 εκπαιδευτικοί Αγγλικής Γλώσσας και 12 εκπαιδευτικοί Μουσικής (βλ. πίνακα 2). Αναλύοντας περισσότερο την κατάσταση παρατηρούμε τα εξής:

1) Οι εκπαιδευτικοί ειδικότητας αναγκάζονται να μετακινούνται σε δύο ή και σε τρία διαφορετικά σχολεία για να καλύψουν το ωράριό τους.

2) Με βάση την ισχύουσα νομοθεσία οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν σε σχολεία με οργανικότητα 4/θ και πάνω.

3) Οι εκπαιδευτικοί του κλάδου της Μουσικής είναι ελάχιστοι, με αποτέλεσμα να διδάσκουν σε πολλά σχολεία και με ελάχιστες ώρες διδασκαλίας. Συνήθως η διδασκαλία τους περιορίζεται στην προετοιμασία των σχολικών εορτών.

στ) Ο θεσμός του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου και του «Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου – Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου» αποτελεί μια σημαντική εκπαιδευτική καινοτομία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Προσωπικά πιστεύω ότι ο θεσμός αυτός αποτελεί τη μελλοντική μορφή του ελληνικού δημοτικού σχολείου, δίνοντας έτσι απεριόριστες προοπτικές στην εκπαίδευση της χώρας. Η εμπειρία, η

οποία έχει συσσωρευτεί τα τρία τελευταία χρόνια, από τη λειτουργία του θεσμού, δείχνει ότι ο θεσμός έγινε αποδεκτός παρά την αρχική δυσπιστία που επικράτησε, ότι τα αρχικά προβλήματα επιλύθηκαν με ταχείς ρυθμούς και ότι υπάρχει συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση από τους γονείς για συμμετοχή των παιδιών τους.

Σήμερα στην περιοχή της ΝΑ. Αττικής λειτουργούν 25 Ολοήμερα Νηπιαγωγεία στα οποία φοιτούν 488 νήπια. Επίσης λειτουργούν 56 «Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία – Σχολεία Διευρυμένου Ωραρίου» και φοιτούν αντίστοιχα 1.374 μαθητές. Στην περιοχή λειτουργεί επίσης και το 3ο Δημοτικό Σχολείο Λαυρίου το οποίο είναι ενταγμένο σε πειραματικό πρόγραμμα Σ.Ε.Π.Π.Ε. με τίτλο «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο», το οποίο όμως λειτουργεί κάτω από ειδικές συνθήκες, οι οποίες περιγράφονται στο τεχνικό δελτίο του προγράμματος, τα αποτελέσματα του οποίου θα τα έχουμε τα επόμενα χρόνια και θα μπορούμε να συζητήσουμε με σαφήνεια και με δεδομένα.

Αν αντιστοιχίσουμε τους μαθητές που φοιτούν και τα λειτουργούντα ολοήμερα τμήματα, θα διαπιστώσουμε ότι για μεν τα νηπιαγωγεία έχουμε 20 νήπια/τμήμα, για δε τα δημοτικά 25 μαθητές/τμήμα. Συγκρίνοντας τους παραπάνω αριθμούς με τους αριθμούς που αποτελούσαν το ελάχιστο όριο για τη λειτουργία ενός ολοήμερου τμήματος, διαπιστώνουμε ότι οι αριθμοί αυτοί έχουν κατά πολύ ξεπεραστεί, γεγονός που αποδεικνύει και την αποδοχή του θεσμού.

Σημαντικό βήμα για τη λειτουργία του θεσμού αποτέλεσε η στελέχωση των τμημάτων από μόνιμους εκπαιδευτικούς. Από το παρόν σχολικό έτος 1999-2000 τα ολοήμερα τμήματα δόθηκαν ως οργανικές θέσεις και καλύφθηκαν από μόνιμους εκπαιδευτικούς, σε αντίθεση με τα προηγούμενα έτη κατά τα οποία οι θέσεις καλύπτονταν αποκλειστικά από αναπληρωτές. Έτσι τα ολοήμερα τμήματα λειτούργησαν από την πρώτη εβδομάδα του σχολικού έτους.

Η χρηματοδότηση των τμημάτων αυτών έγινε ξεχωριστά με ένα ποσό το οποίο δόθηκε στις σχολικές επιτροπές ειδικά για το σκοπό αυτό. Το ποσό ήταν 600.000 δραχμές για το πρώτο σχολικό έτος λειτουργίας και 200.000 δραχμές για το επόμενο. Από το ποσό αυτό καλύφθηκαν κάποιες ιδιαίτερες ανάγκες σε εξοπλισμό, όπως ψυγείο, ένας φούρνος μικροκυμάτων ή μια ηλεκτρική κουζίνα, πάγκοι φαγητού, επιτραπέζια παιχνίδια, λογοτεχνικά βιβλία και ειδικές μαλακές γωνίες, ιδιαίτερα για τα νηπιαγωγεία.

Η κατάρτιση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών έγινε σε δυο φάσεις, πρώτα για τα νηπιαγωγεία και στη συνέχεια για τα δημοτικά. Οι νηπιαγωγοί που υπηρετούν σε ολοήμερα τμήματα, κάθε χρόνο στην αρχή της χρονιάς, παρακολουθούν ειδικό επιμορφωτικό σεμινάριο στο οποίο δίνονται όχι μόνο κατευθύνσεις αλλά και πρακτικές λύσεις και συμβουλές. Για τα δημοτικά ανάλογο σεμινάριο έγινε στα Π.Ε.Κ. με τη συμμετοχή των Σχολικών Συμβούλων και απευθυνόταν όχι μόνο στους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σε ολοήμερα τμήματα, αλλά και στους Δ/ντές των σχολικών μονάδων οι οποίες έχουν ολοήμερα τμήματα.

Τέλος, το ωράριο λειτουργίας των τμημάτων είναι: 07.45-16.00 για τα νηπιαγωγεία και 07.00-08.00 και 12.30-16.00 ή 12.00-16.30 για τα δημοτικά σχολεία.

Σύνθεση και επιστημονική συγκρότηση των εκπαιδευτικών της περιοχής

Πολλές φορές το τελευταίο διάστημα έχει γίνει λόγος για την επιστημονική συγκρότηση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Με αφορμή λοιπόν τις συζητήσεις αυτές ερευνήσαμε σε ένα πρώτο επίπεδο το θέμα. Στην περιοχή της ΝΑ. Αττικής υπηρετούν:

A. Νηπιαγωγοί

76,16% μόνιμοι (115 εκπαιδευτικοί)

23,84% αναπληρωτές (36 εκπαιδευτικοί)

151 εκπαιδευτικοί συνολικά.

B. Δάσκαλοι

84,31% μόνιμοι (575 εκπαιδευτικοί)

15,69% αναπληρωτές (107 εκπαιδευτικοί)

682 εκπαιδευτικοί συνολικά.

Το επιστημονικό υπόβαθρο των εκπαιδευτικών παρουσιάζεται ως εξής:

A. Νηπιαγωγοί

63,33% κατέχει μόνο το βασικό πτυχίο της Σχολής Νηπιαγωγών

10,67% κατέχει πτυχίο του Π.Τ.Ν.

1,34% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σε επίπεδο Master ή Διδακτορικού

5,33% έχει παρακολουθήσει και έχει ολοκληρώσει το πρόγραμμα εξομοίωσης σε κάποιο Παιδαγωγικό τμήμα

19,33% έχει τελειώσει τη Μετεκπαίδευση σε κάποιο Διδασκαλείο.

B. Δάσκαλοι

55,24% κατέχει μόνο το βασικό πτυχίο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας

12,23% κατέχει πτυχίο του Π.Τ.Δ.Ε.

3,23% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σε επίπεδο Master ή Διδακτορικού

14,25% έχει παρακολουθήσει και ολοκληρώσει το πρόγραμμα εξομοίωσης σε κάποιο Παιδαγωγικό τμήμα

15,05% έχει τελειώσει τη Μετεκπαίδευση σε κάποιο Διδασκαλείο.

Στην παραπάνω εικόνα δεν έχουμε συμπεριλάβει τα διάφορα Π.Ε.Κ. καθώς και άλλα επιμορφωτικά σεμινάρια πολλών διαφορετικών κατηγοριών, η παρακολούθηση των οποίων αποδεικνύουν τη συνεχή προσπάθεια των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση.

Η απουσία ενός κέντρου επιμόρφωσης στην περιοχή της ΝΑ. Αττικής είναι μια έλλειψη η οποία επισημαίνεται συνέχεια. Οι εκπαιδευτικοί αναγκάζονται είτε να μεταβαίνουν στην Κηφισιά είτε στο κέντρο της Αθήνας, αποστάσεις χρονικά μεγάλες.

Συμμετοχή σε προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα – Νέες τεχνολογίες

Με τον όρο προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα εννοούμε τα προγράμματα που αναπτύσσονται μέσα στη σχολική μονάδα με τη συμμετοχή μαθητών και εκπαιδευτικών, παράλληλα με το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου. Ως τέτοια μπορούμε να αναφέρουμε τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα προγράμματα αγωγής υγείας, τα προγράμματα αγωγής του καταναλωτή, τα προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής και τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η έρευνα δείχνει ότι στην περιοχή τη μερίδα του λέοντος κατέχουν τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, 35 συνολικά για το σχολικό έτος 1999-2000, ακολουθούν τα προγράμματα αγωγής υγείας, 5 για το παρόν σχολικό έτος και τα προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής, 3 για το τρέχον σχολικό έτος. Τα προγράμματα αγωγής του καταναλωτή εντάσσονται σε ένα γενικότερο σχεδιασμό ο οποίος γίνεται από το ΥΠΕΠΘ και σε αυτόν τον σχεδιασμό συμμετέχει μόνο ένα σχολείο της περιοχής. Τέλος, στα Ευρωπαϊκά προγράμματα Comenius Socrates συμμετέχουν μόνο 3 σχολεία.

Η χρήση των νέων τεχνολογιών στην καθημερινή μας ζωή αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς. Το σχολείο δεν μπορεί να αγνοεί αυτή την πραγματικότητα. Οφείλει να την αντιμετωπίσει και να εναρμονίσει τη λειτουργία του.

Σήμερα ελάχιστα δημοτικά σχολεία της περιοχής έχουν επαφή με τις νέες τεχνολογίες. Η έρευνα αποδεικνύει ότι μόλις 3 δημοτικά σχολεία διαθέτουν αίθουσα πληροφορικής και πρόσβαση στο διαδίκτυο. Υπάρχουν επίσης ακόμη 5 δημοτικά σχολεία τα οποία διαθέτουν ένα ή δύο υπολογιστές, κυρίως για γραφική εργασία (έγγραφα που αφορούν το σχολείο). Αντιθέτως, σε επίπεδο διοίκησης, το γραφείο της Δ/νσης Π.Ε. διαθέτει δίκτυο δέκα υπολογιστών, σύνδεση και σελίδα στο διαδίκτυο και το 2ο Γραφείο Π.Ε. διαθέτει τρεις υπολογιστές και πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Συμπεράσματα – Προοπτικές της εκπαίδευσης

Η έρευνα κατέδειξε την πραγματική εικόνα της εκπαίδευσης στην περιοχή, δίνοντας ανάγλυφα τις όψεις και τις τάσεις που παρουσιάζει. Μια έρευνα αυτού του είδους έχει νόημα, όμως, μόνο όταν με βάση τις διαπιστώσεις οδηγεί σε κατάθεση απόψεων και προτάσεων, οι οποίες προσδίδουν μελλοντικές προοπτικές βελτίωσης.

Διοικητική κατανομή και παιδαγωγική εποπτεία των σχολικών μονάδων

Σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης μπορούν να παίξουν οι Σχολικοί Σύμβουλοι, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με

την παιδαγωγική καθοδήγηση. Πιστεύω ότι ο ρόλος τους είναι να βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων, να προτείνουν και να μεθοδεύουν λύσεις σε παιδαγωγικά ζητήματα. Αυτό όμως μπορεί να γίνει μόνο όταν ο αριθμός των σχολείων για τα οποία έχουν την ευθύνη είναι λογικός.

Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι:

α) Υπάρχει άνιση κατανομή των δημοτικών σχολείων σε κάθε περιφέρεια σχολικού συμβούλου.

β) Η εποπτεία όλων των νηπιαγωγείων της ΝΑ. Αττικής από την ίδια Σχολική Σύμβουλο Προσχολικής Αγωγής είναι δυσλειτουργική, διότι η ίδια έχει στην ευθύνη της και άλλα νηπιαγωγεία της Β' Δ/σης Π.Ε. Αθηνών, με αποτέλεσμα να πρέπει να εποπτεύει έναν πολύ μεγάλο αριθμό.

Από τις παραπάνω διαπιστώσεις προκύπτει ότι στην περιοχή υπάρχει άμεσα η ανάγκη δημιουργίας τουλάχιστον μίας ακόμα περιφέρειας Σχολικών Συμβούλων με έδρα το Γραφείο Εκπαίδευσης του Κορωπίου. Επίσης υπάρχει η ανάγκη δημιουργίας δύο ή και τριών περιφερειών Σχολικών Συμβούλων Προσχολικής Αγωγής.

Διαπιστώσαμε από την έρευνα την έλλειψη Σχολικών Συμβούλων Α/θμιας για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων. Μέχρι τώρα οι εκπαιδευτικοί των κλάδων Φυσικής Αγωγής, Ξένης Γλώσσας και Μουσικής συνεργάζονται με τους αντίστοιχους Σχολικούς Συμβούλους Β/θμιας εκπαίδευσης. Πιστεύω όμως ότι, λόγω διαφοράς στους σκοπούς και στόχους της διδασκαλίας των μαθημάτων, καθώς και διαφοράς στην ηλικία και στην πνευματική ανάπτυξη των μαθητών στην Α/θμια και Β/θμια, απαιτείται η σύσταση θέσεων Σχολικών Συμβούλων των αντίστοιχων κλάδων στην Α/θμια, οι οποίοι θα βρίσκονται σε στενή επαφή και συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους των Δασκάλων. Άλλωστε έχουν περάσει αρκετά χρόνια με την παρουσία των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων στην Α/θμια και έχει συσσωρευτεί αρκετή εμπειρία γύρω από τα θέματα των ειδικοτήτων στο δημοτικό σχολείο.

Για την ειδική αγωγή βρίσκονται ήδη δρομολογημένες αλλαγές, οι οποίες νομοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας. Πιστεύω ότι θα καταστεί δυνατό να συζητήσουμε γι' αυτές κάποια άλλη στιγμή στο μέλλον, αφού πρώτα τις δούμε να εφαρμόζονται στην πράξη.

Υλικοτεχνική-κτιριακή υποδομή των σχολικών μονάδων

Η συμβολή της υλικοτεχνικής υποδομής είναι σημαντική στην αποτελεσματική λειτουργία μιας σχολικής μονάδας, είτε αναφερόμαστε στο λειτουργικό καθαρά επίπεδο είτε και στο διδακτικό. Η ύπαρξη μιας συσκευής φαξ, ενός ή περισσοτέρων υπολογιστών, ενός φωτοτυπικού μηχανήματος, μιας τηλεόρασης και ενός βίντεο, ενός ή και περισσοτέρων κασετοφώνων, καθώς και άλλων εποπτικών μέσων βοηθούν στην καλύτερη λειτουργία της σχολικής μονάδας και στην αποτελεσματικότερη διδακτική προσέγγιση των αντικειμένων από τους εκπαιδευτικούς.

Ο εξοπλισμός των σχολικών μονάδων εξακολουθεί να γίνεται όπως και τα προηγούμενα σχολικά έτη. Γεγονός που από μόνο του δεν εξασφαλίζει τον άρτιο εξοπλισμό τους, διότι κάθε σχολείο διαθέτει διαφορετικά υλικά σε αριθμό και ποιότητα και κατά συνέπεια έχει διαφορετικές ανάγκες από κάθε άλλο σχολείο. Πιστεύω ότι πρέπει, καταρχήν, να γίνει μια απογραφή του υλικού σε κάθε σχολείο, από μια ομάδα εκπαιδευτικών του σχολείου. Στην καταγραφή αυτή θα πρέπει να συμπεριληφθεί και ο εξοπλισμός ο οποίος παρουσιάζει προβλήματα. Ταυτόχρονα μια ομάδα ειδικών (παιδαγωγοί, εκπαιδευτικοί τεχνικών ειδικοτήτων) μπορεί να καθορίσει το ελάχιστο του εξοπλισμού που πρέπει να υπάρχει σε μια σχολική μονάδα. Η σύγκριση των αποτελεσμάτων των παραπάνω ομάδων θα μας δώσει τις ανάγκες κάθε σχολικής μονάδας σε εξοπλισμό, είτε πρόκειται για ελλείψεις είτε πρόκειται για επισκευές υπάρχοντων υλικών. Έτσι θα μπορεί να γίνει ένας προγραμματισμός για την προμήθεια υλικών στα σχολεία μας.

Παράλληλα πρέπει να λυθεί το ζήτημα της εκπαίδευσης όλων των εκπαιδευτικών στο χειρισμό και τη χρήση των υλικών, έτσι ώστε να μειωθούν στο ελάχιστο οι ζημιές κατά τη χρήση και η μη χρήση των υλικών. Ο ορισμός ενός υπεύθυνου εκπαιδευτικού σε κάθε σχολική μονάδα θα βοηθήσει στην κατεύθυνση αυτή.

Η βιβλιοθήκη είναι ένα ακόμη σημείο στο οποίο οφείλουμε να δώσουμε μια νέα διάσταση και προοπτική. Σήμερα η έννοια της βιβλιοθήκης σημαίνει ένα χώρο ιδιαίτερο μέσα στο σχολείο όπου ο μαθητής αλλά και ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαβάσει και να βρει πληροφορίες για εκπαιδευτικά ζητήματα. Είναι αυτονόητο ότι η ύπαρξη ενός τουλάχιστον υπολογιστή και σύνδεσης με το διαδίκτυο, καθώς επίσης και η ύπαρξη ενός ειδικευμένου ατόμου για τη λειτουργία της βιβλιοθήκης, είναι βασική προϋπόθεση καλής και αποτελεσματικής της λειτουργίας. Η προοπτική αυτή θα πει κάποιος δεν υλοποιείται από τη μια ημέρα στην άλλη. Συμφωνώ. Μπορούμε όμως να ξεκινήσουμε από τα αυτονόητα, εξασφαλίζοντας τουλάχιστον ιδιαίτερο χώρο στο σχολείο, όπου θα διαμορφωθεί και θα γίνει βιβλιοθήκη, εκμεταλλευόμενοι τον αριθμό βιβλίων τα οποία, όπως διαπιστώσαμε από την έρευνα, υπάρχουν στο μεγαλύτερο μέρος των σχολείων μας, εμπλουτίζοντας ταυτόχρονα τη βιβλιοθήκη με νέους τίτλους παιδικής λογοτεχνίας καθώς και επιστημονικού περιεχομένου. Πιστεύω ότι σημασία δεν έχει μόνο τι μας λείπει, αλλά και τι μπορούμε να καταφέρουμε με αυτά που διαθέτουμε. Αξιοποίηση λοιπόν του υπάρχοντος υλικού σε πρώτη φάση.

Η κτιριακή υποδομή της περιοχής βρίσκεται σε οριακό σημείο. Η εικόνα που διαπιστώθηκε δείχνει από μόνη της την ανάγκη κατασκευής νέων κτιρίων ώστε κάθε σχολική μονάδα να στεγάζεται στο δικό της δημόσιο κτίριο. Τα επόμενα χρόνια η αύξηση του μαθητικού δυναμικού πιθανά θα οδηγήσει στη λύση της διπλής βάρδιας, λόγω έλλειψης αιθουσών. Πρέπει άμεσα να γίνουν οι απαιτούμενες ενέργειες έτσι ώστε:

α) να εξασφαλιστούν δημόσια κτίρια για τα σχολεία που βρίσκονται σε μισθωμένα κτίρια καθώς και για αυτά που συστεγάζονται, και

β) στις περιοχές στις οποίες παρατηρείται μεγάλη αύξηση πρέπει να γίνει πρόβλεψη για δέσμευση γηπέδων ώστε να υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας νέων κτιρίων. Η οικοδομική ανάπτυξη είναι μεγάλη και σύντομα οι χώροι θα είναι λίγοι και φυσικά πανάκριβοι.

Φοίτηση μαθητών

Η αναλογία του αριθμού μαθητών ανά εκπαιδευτικό βρίσκεται σήμερα σε ικανοποιητικά επίπεδα παρά το γεγονός ότι αναφερόμαστε στο Μέσο Όρο. Η αυξητική τάση όμως που παρουσιάζεται φέτος σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, οφείλει να μας ενεργοποιήσει, διότι δείχνει την εισροή μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία της περιοχής. Έχουμε ήδη επισημάνει τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν ιδιαίτερα σε ορισμένους Δήμους και Κοινότητες. Οι περιοχές αυτές βρίσκονται κοντά στο νέο αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», είναι περιοχές αναπτυσσόμενες και πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα ο αριθμός των σχολικών κτιρίων και οι δυνατότητες απορρόφησης του αριθμού των μαθητών για την αποφυγή του ενδεχόμενου έναρξης διπλής βάρδιας.

Τα προγράμματα για την ένταξη στις τάξεις των αλλοδαπών και παλιννοστούτων πιστεύω ότι έχουν αποδώσει καρπούς. Άλλωστε ήδη οι ανάγκες έχουν μειωθεί και ένας αριθμός μαθητών έχει ενταχθεί στις κανονικές τάξεις τους. Βέβαια, πάντα υπάρχει η ανάγκη για ενισχυτική διδασκαλία, ιδιαίτερα σε αυτούς τους μαθητές.

Οι ειδικότητες είναι ένας θεσμός ο οποίος πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα. Αρχικά πρέπει να δούμε τον τρόπο κάλυψης όλων των σχολείων ανεξαρτήτως οργανικότητας. Αναφέρομαι στα 1/θ, 2/θ και 3/θ από τα οποία σήμερα απουσιάζουν. Πιστεύω ότι πρέπει να επεκταθεί η παρουσία τους και σε αυτά τα σχολεία, όπως επίσης θεωρώ αναγκαίο να επεκταθεί η διδασκαλία της Φυσικής Αγωγής και στην Α΄ και Β΄ τάξη. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί για την αύξηση του αριθμού των μουσικών οι οποίοι σήμερα διδάσκουν σε ελάχιστα σχολεία.

Η κάλυψη των παραπάνω αναγκών απαιτεί τον διορισμό νέων εκπαιδευτικών. Μέχρι αυτό να γίνει, μπορεί άμεσα να γίνει η κάλυψη των αναγκών αυτών από δασκάλους οι οποίοι έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις. Έτσι μπορούμε να δούμε έναν δάσκαλο με πτυχίο Μουσικής, να βγαίνει από την τάξη του και να αναλαμβάνει τη διδασκαλία της Μουσικής στο σχολείο του και στο όμορο σχολείο με το δικό του. Επίσης ένας δάσκαλος με επάρκεια στη ξένη γλώσσα θα μπορούσε να τοποθετηθεί σε ένα ολιγοθέσιο σχολείο και παράλληλα με τη διδασκαλία να αναλάβει και την ξένη γλώσσα. Λύσεις βέβαια βραχυπρόθεσμες μέχρι την κάλυψη των θέσεων από τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων.

Ο θεσμός του Ολοήμερου αποτελεί το μέλλον του σημερινού σχολείου. Η μέχρι τώρα πορεία του και η αποδοχή του επιβάλλει να του δοθεί η δέουσα προσοχή και μελέτη. Ήδη τρέχουν αρκετές έρευνες και προγράμματα γύρω από τον θεσμό. Πιστεύω ότι πρέπει να δώσουμε περισσότερη προσοχή σε ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας του θεσμού, τόσο σε επίπεδο υποδομής όσο και σε επίπεδο προγραμμάτων. Τα τμήματα αυτά δεν πρέπει να μεταβληθούν μόνο σε τμήματα μελέτης για την επόμενη σχολική ημέρα. Ο μαθητής έχει ανάγκη και από δημιουργική απασχόληση όπως προγράμματα διαφόρων δραστηριοτήτων που να αγγίζουν τα ενδιαφέροντά του και τις κλίσεις του (θέατρο, χορός, ζωγραφική κ.ά.).

Σύνθεση και επιστημονική συγκρότηση των εκπαιδευτικών της περιοχής

Η συνεχής εξέλιξη και τα νέα πορίσματα της παιδαγωγικής επιστήμης προϋποθέτουν τη συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Η δημιουργία ενός ή και δύο κέντρων επιμόρφωσης στην περιοχή κρίνεται αναγκαία. Τα κέντρα αυτά πρέπει να προσφέρουν εκτός από επιμορφωτικά προγράμματα και πληροφόρηση με τη δημιουργία επιστημονικών βιβλιοθηκών, οι οποίες θα αποτελούν σημεία αναφοράς για τους εκπαιδευτικούς.

Συμμετοχή σε προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα – Νέες τεχνολογίες

Από την έρευνα διαπιστώθηκε μια σημαντική αριθμητική υπεροχή των προγραμμάτων της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Το αποτέλεσμα αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, για την Α/θμια έχει θεσμοθετηθεί μόνο η περιβαλλοντική εκπαίδευση και υπάρχει υπεύθυνος για το αντικείμενο αυτό στις Δ/σεις Π.Ε. όλων των νομών, δείχνει μια σημαντική αιτία για τη διαφοροποίηση που παρουσιάζεται μεταξύ των διαφορετικών κατηγοριών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η εφαρμογή παρόμοιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων απαιτεί περιφερειακό συντονισμό και πληροφόρηση και όχι κεντρικό, όπως για παράδειγμα παρέχει το Ι.Κ.Υ. Εδώ να αναφέρουμε με ικανοποίηση ότι κατά τη διάρκεια της έρευνας ξεκίνησε μια προσπάθεια να βρεθούν εκπαιδευτικοί Α/θμιας οι οποίοι θα αλλάξουν τον συντονισμό των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων σε επίπεδο νομού. Οι ενδιαφερόμενοι που διέθεταν τα ανάλογα προσόντα (ξένη γλώσσα και εμπειρία από ανάλογα προγράμματα) κλήθηκαν να υποβάλουν αίτηση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για επιλογή. Η συνέχεια ευελπιστούμε ότι θα είναι ανάλογη.

Η συμμετοχή σε προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα προσφέρει στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς εμπειρίες οι οποίες δεν μπορούν να αποκτηθούν μέσα από την καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Η αναγκαιότητα ύπαρξής τους είναι προφανής. Η ύπαρξη ενός τοπικού συντονιστή και ταυτόχρονα πληγής πληροφόρησης είναι απαραίτητη. Πέρα όμως από αυτό, πιστεύω ότι σημαντικό

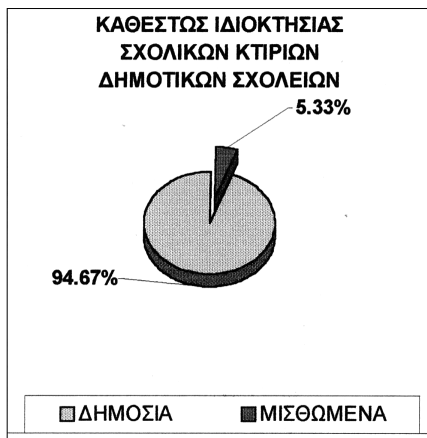
ρόλο μπορεί να διαδραματίσει και ο Δ/ντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος μπορεί, όταν δεν έχει να διεκπεραιώσει κάποιο έγγραφο, να αποτελέσει τον σύνδεσμο που θα μεταφέρει την πληροφόρηση για προαιρετικά προγράμματα στο σύλλογο διδασκόντων του σχολείου του. Μπορεί επίσης να παροτρύνει, να ενθαρρύνει και να βοηθήσει τους συναδέλφους του να υλοποιήσουν ένα ανάλογο πρόγραμμα. Μπορούμε δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση να δούμε τον Δ/ντή του σχολείου σε ρόλο «μάνατζερ».

Η είσοδος των νέων τεχνολογιών στο σχολείο μπορεί να βοηθήσει όχι μόνο στη διδακτική πράξη αλλά και στη λειτουργία του σχολείου γενικότερα. Ένα πρόγραμμα μηχανογράφησης του σχολείου λύνει πολλά λειτουργικά προβλήματα και εξοικονομεί χρόνο στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι εμπλέκονται. Η σύνδεση στο Internet δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης σε έναν τεράστιο όγκο πληροφοριών. Οφείλουμε να αξιοποιήσουμε τις γνώσεις ενός αριθμού εκπαιδευτικών και να αναπτύξουμε και στην Α/θμια ένα δίκτυο το οποίο θα προσφέρει όχι μόνο διάλογο επικοινωνίας και μάθησης αλλά και διοικητικό εκσυγχρονισμό. Υπολογίστε το κόστος και το χρόνο σε ανθρωπόωρες που χρειάζεται μια εγκύκλιος να φθάσει από το ΥΠΕΠΘ στο σχολείο, να απαντηθεί και να επιστρέψει, με τον σημερινό τρόπο και με τη βοήθεια ενός δικτύου Intranet.

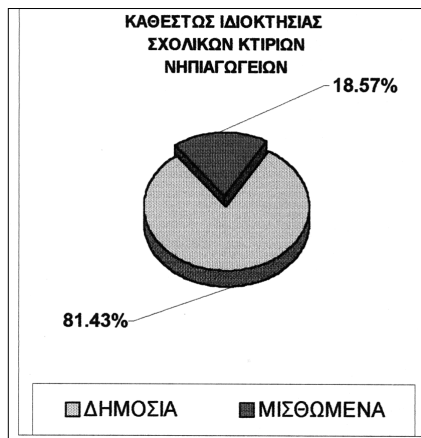
Επίλογος

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της έρευνας για τις όψεις, τάσεις και προοπτικές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη ΝΑ. Αττική, πιστεύω ότι με βάση τη σημερινή ικανοποιητική κατά κύριο λόγο όψη της, γνωρίζοντας τις τάσεις που διαμορφώνονται και σε συνάρτηση με τη γενικότερη θετική εικόνα της χώρας ενόψει της ένταξης στην ONE, *ανοίγονται προοπτικές που είναι πολυσήμαντες και προκλητικές*. Οι δυνατότητες του έμφυτου δυναμικού της εκπαίδευσης σηματοδοτούν την ευοίωνα συνέχεια με την προϋπόθεση ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς της εκπαίδευσης θα συνεργαστούν με κοινό στόχο την καλύτερη εκπαίδευση για τους νέους της Ελλάδας, η οποία ανήκει πλέον στη μεγάλη οικογένεια της Ευρώπης.

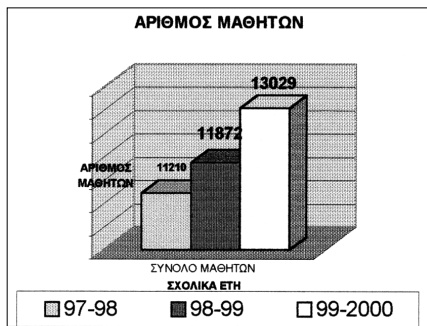
Παράρτημα με διαγράμματα και πίνακες



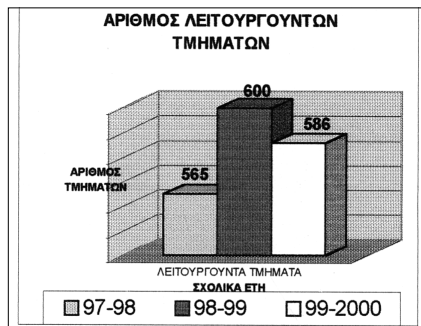
Διάγραμμα 1



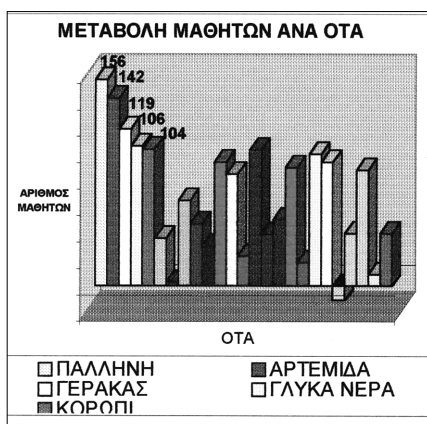
Διάγραμμα 2



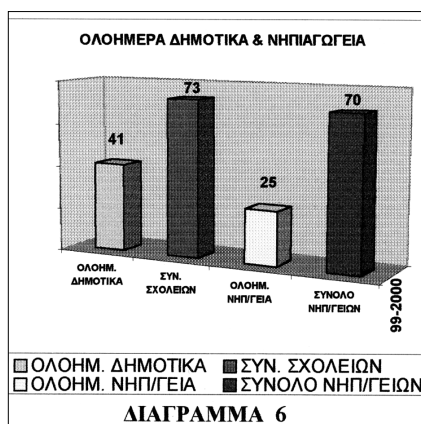
Διάγραμμα 3



Διάγραμμα 4



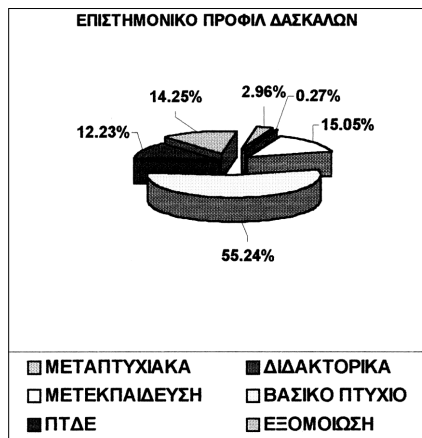
Διάγραμμα 5



Διάγραμμα 6



Διάγραμμα 7



Διάγραμμα 8

Εκπαίδευση παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών

Σχολ. έτη	97-98	98-99	99-2000
Αριθμός μαθητών	457	393	139
Φ.Τ.	13	10	10
Τ. ΥΠ.	22	19	3

Πίνακας 1

Εκπ/κοί ειδικοτήτων

	Αριθμός
Αγγλικής γλώσσας	45
Φυσικής αγωγής	48
Μουσικής	12

Πίνακας 2

Βιβλιογραφία

Ετήσιες στατιστικές απογραφές του ΥΠΕΠΘ για τα σχολικά έτη 1997-98, 1998-99 και 1999-2000.

Νόμοι, Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις και εγκύκλιοι του ΥΠΕΠΘ που έχουν σχέση με τη λειτουργία των νηπιαγωγείων και των δημοτικών σχολείων, οι οποίες βρίσκονται στο προσωπικό μου αρχείο, το οποίο έχω δημιουργήσει κατά τη διάρκεια των χρόνων που υπηρετώ στην ελληνική εκπαίδευση (1988-2000).

Εκπαίδευση 2000 – Για μια παιδεία Ανοιχτών Οριζώντων, Γ΄ Έκδοση, ΥΠΕΠΘ.

«Ευρώπη και εκπαίδευση», περιοδικό *Η λέσχη των Εκπαιδευτικών*, τεύχος 15.

«Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα», *Πρακτικά του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ναύπακτος 1998)*, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας, επιμέλεια: Κ. Π. Χάρης – Ν. Β. Πετρουλάκης – Σ. Νικόδημος, εκδόσεις Ατραπός.

«Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση», *Πρακτικά Συνεδρίου από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Πατρών*, επιμέλεια: Γ. Μπαγάκης, εκδόσεις Μεταίχιμο.

Alan Bryman – Duncan Cramer, *Quantitative data analysis with SPSS Release 8 for Windows. A Guide for Social Scientists*, εκδόσεις Routledge, Λονδίνο 1999.